

Sygn. akt I C 513/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 kwietnia 2022r.

Sąd Okręgowy w Zielonej Górze I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Dorota Kordiak

Protokolant: prot. sąd. Klaudia Wojcieszak

po rozpoznaniu w dniu 16 marca 2022 r. w Zielonej Górze

na rozprawie

przy udziale /

sprawy z powództwa **S. K. i M. K.**

przeciwko (...) **Spółka Akcyjna w W.**

o ustalenie

I. ustala, że umowa nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem (...) zawarta przez powodów S. K. i M. K. z poprzednikiem prawnym pozwanego (...) Bank Spółka Akcyjna z siedzibą w W. Oddział Bankowości Detalicznej w Ł. w dniu 31 stycznia 2006 r. jest nieważna;

II. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 6.434,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sędzia Dorota Kordiak

Sygn. akt I C 513/20

UZASADNIENIE

Powodowie S. K. i M. K. w pozwie skierowanym przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W. wnieśli o stwierdzenie nieważności umowy nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem (...) z dnia 31 stycznia 2006 r., ewentualnie w przypadku nieuwzględnienia tego żądania o zasądzenie od pozwanego łącznie na rzecz powodów kwoty 56.916,60 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 9 września 2020 r. do dnia zapłaty oraz uznanie za nieobowiązujące powodów jako konsumentów postanowień:

- § 7 ww. umowy dot. waloryzowania kursem kupna waluty (...) wg tabeli kursowej (...) Banku S.A.;
- § 8 ust. 4 o treści: wysokość kredytu, wyrażoną w (...) określa się jako sumę wszystkich uruchomionych transz kredytu, wyrażonych w (...);
- § 12 ust. 5 o treści: raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży (...) z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14.50;
- § 14 ust. 5 o treści: wcześniejsza spłata całości kredytu lub raty kapitałowo-odsetkowej, a także spłata przekraczająca wysokość raty powoduje, że kwota spłaty jest przeliczana po kursie sprzedaży (...) z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującym w dniu i godzinie spłaty.

Powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanego na rzecz każdego z powodów kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych a także złożyli wnioski o udzielenie zabezpieczenia roszczenia strony powodowej o stwierdzenie nieważności łączącej strony umowy poprzez unormowanie praw i obowiązków stron postępowania w okresie od dnia udzielenia zabezpieczenia do dnia prawomocnego zakończenia niniejszego postępowania poprzez: wstrzymanie obowiązku dokonywania spłat rat kredytu przez powodów w wysokości i terminach określonych ww. umową; zakazanie pozwanemu złożenia oświadczenia o wypowiedzeniu ww. umowy oraz zakazanie pozwanemu przekazywania do Biura (...) S.A. w W. oraz systemu Bankowy Rejestr prowadzonego przez (...) Banków (...) informacji o nieuiszczonych ratach kredytu określonych łączącą strony umową.

W uzasadnieniu pozwu powodowie podali, że w dniu 31 stycznia 2006 r. **strony** zawarły umowę kredytu na zakup lokalu mieszkalnego na kwotę 134.245 zł na okres 300 miesięcy, z początkowym oprocentowaniem 2,65% w skali roku. Kredyt miał być spłacany w złotych. Umowa została zawarta wg przygotowanego wcześniej przez bank wzoru; został w niej przewidziany mechanizm indeksacji/denominacji kredytu do waluty obcej (...). Podkreślono, że pomiędzy stronami umowy nie dochodziło do transakcji dewizowych, a stosowane przez bank wyliczenia miały charakter wyłącznie wirtualny. Powodowie wskazali, że w okresie od 15 marca 2006 r. do 17 sierpnia 2020 r. spłacili na rzecz banku kwotę 161.046,38 zł, a gdyby w umowie nie było zawartego mechanizmu wiążącego spłatę zadłużenia z walutą (...) i gdyby umowę traktować jako umowę kredytu w złotych (po aneksie oprocentowaniem wg stawki L. + marża), zapłaciliby na rzecz banku w ww. okresie kwotę 104.129,78 zł – a zatem uiszcili na rzecz banku we wskazanym okresie co najmniej kwotę 56.916,60 złotych tytułem nienależnego świadczenia.

Powodowie podkreślili, że na etapie zawierania umowy nie zostali we właściwy sposób poinformowani o możliwych zmianach kursów walutowych i stopy procentowej. Wskazali również, że mają interes prawny w uzyskaniu orzeczenia w sprawie – podważenie ważności umowy dotyczy bowiem nie tylko spłaconych już rat, ale również rat, których termin wymagalności jeszcze nie nastąpił. Nadto podnieśli, iż bank wykorzystując mechanizm zawarty w umowie, pobrał częściowo od nich kwoty bez podstawy prawnej.

Powodowie szeroko omówili zawarte w umowie klauzule przeliczeniowe, które ocenili jako abuzywne. Stwierdzili, iż bank prowadził względem nich nieuczciwą praktykę rynkową; zaniedbał obowiązki informacyjne dot. umowy kredytu, w tym ryzyka wynikającego ze zmiany kursu waluty obcej; zataił istotną informację dot. produktu i wpływał na zachowania klientów.

Powodowie wskazali, że ponieważ istnieje zakaz uzupełniania umowy oraz nie ma możliwości wprowadzenia kursu rynkowego, po tzw. „odfrankowaniu” umowy i uznaniu, że bez ww. mechanizmu umowa nie może dalej funkcjonować – umowa podlega unieważnieniu przez sąd (k. 3-27).

Postanowieniem z dnia 18 stycznia 2021 r. Sąd Okręgowy w Zielonej Górze udzielił powodom zabezpieczenia roszczenia o ustalenie nieważności umowy nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem (...) z dnia 31 stycznia 2006 r. poprzez unormowanie praw i obowiązków stron na czas trwania postępowania w ten sposób, że wstrzymał obowiązek dokonywania przez powodów spłat rat kredytu w wysokości i terminach określonych ww. umową w okresie od dnia 18 stycznia 2021 r. do dnia prawomocnego zakończenia przedmiotowego postępowania; zakazał pozwanemu złożenia oświadczenia o wypowiedzeniu ww. umowy w okresie od dnia 18 stycznia 2021 r. do dnia prawomocnego zakończenia przedmiotowego postępowania oraz zakazał pozwanemu przekazywania do Biura (...) SA w W. oraz systemu Bankowy Rejestr prowadzonego przez (...) Banków (...) informacji o nieuiszczonych ratach kredytu określonych ww. umową kredytową w okresie od dnia 18 stycznia 2021 r. do dnia prawomocnego zakończenia przedmiotowego postępowania (k. 150).

Pozwany (...) Spółka Akcyjna w W. w odpowiedzi na pozew, przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy, wniósł o sprawdzenie wartości przedmiotu sporu wskazanej przez powoda w zakresie roszczenia głównego, a następnie ustalenie jej na poziomie 56.916,60 zł; a w konsekwencji – przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Żaganiu jako rzeczowo właściwemu. W dalszej kolejności wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie

od powodów na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu z należnymi na mocy art. 98 § 1¹ k.p.c. odsetkami, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa, według norm przepisanych .

Pozwany złożył szereg wniosków dowodowych, wniósł o pominięcie wniosków dowodowych powoda, a w wypadku, gdyby sąd uznał, że umowa jest w pewnej części bezskuteczna (co pozwany kwestionuje), wniósł o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu bankowości i finansów na okoliczność oszacowania rzekomych nadpłat, jakich miała dokonać strona powodowa, gdyby przyjąć, że kursem właściwym dla uruchomienia kredytu/pożyczki był kurs średni (...)/PLN NBP w dacie uruchomienia kredytu/pożyczki; kursami właściwymi dla przeliczeń dokonywanych przy spłacie rat kredytu/pożyczki były kursy średnie (...)/PLN NBP obowiązujące w dacie spłaty poszczególnych rat kredytu/pożyczki, a kwotą nadpłaty byłaby wówczas różnica pomiędzy świadczeniem, do którego byłaby zobowiązana strona powodowa, gdyby przyjąć powyższe zasady rozliczeń, a kwotą, którą strona powodowa faktycznie zapłaciła w okresie objętym pozwem w niniejszej sprawie. Złożono również wniosek o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu bankowości i finansów celem przedstawienia rynkowej wartości świadczenia polegającego na zapewnieniu powodowi możliwości korzystania z kapitału będącego własnością banku.

Z ostrożności procesowej pozwany podniósł zarzut nadużycia przez stronę powodową prawa (art. 5 k.c.) polegający na próbie wykorzystania przepisów dotyczących ochrony konsumentów w celu uzyskania nadmiernych korzyści, nieproporcjonalnych względem zarzucanego bankowi nieprecyzyjnego sformułowania treści umowy.

W uzasadnieniu swojego stanowiska pozwany zaprzeczył twierdzeniom powodów, o ile nie zostały one przyznane wprost. Zakwestionował stanowisko powodów, iż postanowienia umowy podlegały negocjacom jedynie w ograniczonym zakresie; kredytobiorca nie został w należyty sposób poinformowany o ryzyku kursowym i jego wpływie na wysokość jego zobowiązania; klauzule przeliczeniowe odwołują się do miernika wartości nie mającego charakteru obiektywnego i zewnętrznego, a ustalanego jednostronnie i samodzielnie przez bank oraz , że postanowienia umowy skutkują nierównomiernym rozłożeniem ryzyka kontraktowego.

Pozwany stanął na stanowisku, iż brak jest jakichkolwiek podstaw do kwestionowania wiążącego charakteru umowy z uwagi na jej rzekomą sprzeczność z naturą umowy kredytu, art. 69 Prawa bankowego lub z zasadami współzycia społecznego – umowy o kredyt denominowany i waloryzowany kursem waluty obcej zostały wprost wymienione w treści art. 69 Prawa bankowego. Za nietrafny uznał pozwany zarzut powodów dot. nieokreśloności kwoty wyrażonej w (...). Kwota kredytu precyzyjnie została wyrażona w złotych wprost; a istotą umowy kredytu waloryzowanego kursem (...) jest jego przeliczenie do waluty (...) w dacie uruchomienia środków, względnie w dacie podpisania umowy.

Pozwany stwierdził, iż nie doszło do spełnienia przesłanek abuzywności w niniejszej sprawie (art. 385¹ § 1 k.c.). Nawet gdyby zgodzić się ze stroną powodową, że umowa kredytu jest w pewnej części nieskuteczna (co byłoby nieprawidłowe), to i tak należałoby przyjąć, że strona powodowa z tej abuzywności wyprowadza błędne wnioski – nie można przyjąć, że umowa kredytu jest kredytem w istocie złotowym, bo niezależnym od kursu (...), niezawierającym w ogóle klauzuli waloryzacyjnej, a jednocześnie oprocentowanym na podstawie stóp procentowych franka szwajcarskiego.

Strona pozwana podniosła również zarzut przedawnienia roszczenia ewentualnego powoda w zakresie obejmującym roszczenia wywodzone z rozliczeń dokonanych przed 22 października 2010 r. (tj. w okresie przekraczającym 10 lat przed wniesieniem pozwu) odnośnie żądania zwrotu całości lub części należności płatnych na podstawie umowy w ramach uiszczonych przez kredytobiorców rat kapitałowo-odsetkowych.

Odnosząc się do zarzutu niewykonania przez bank obowiązku informacyjnego , pozwany wskazał, iż przed wypełnieniem wniosku o udzielenie kredytu, kredytobiorca został poinformowany o różnicach pomiędzy kredytem złotowym i kredytem waloryzowanym, w tym zarówno o ryzyku, jak i korzyściach związanych z oferowanym produktem. Informacje przekazywane były w dwojaki sposób: ustnie (przez pracowników banku lub pracowników pośredników finansowych przy rozmowach z potencjalnymi kredytobiorcami) oraz pisemnie (przez podpisanie

odrębnych względem umowy oświadczeń oraz oświadczeń zawartych w treści umowy). Pozwany opisał procedurę związaną z udzieleniem kredytu przywołując treść oświadczeń, pod którymi podpisy składali kredytobiorcy oraz wskazał, iż integralną część umowy stanowił regulamin.

Pozwany opisał również konstrukcję kredytu indeksowanego (waloryzowanego) w walucie (...), który wybrali powodowie i stwierdził, że występując o udzielenie kredytu kredytobiorcy zależy na ustaleniu kwoty, która zostanie wypłacona w złotych, a nie na ustaleniu kwoty kredytu, którą zobowiązany będzie bankowi zwrócić w (...). W odróżnieniu od kredytu dewizowego sensu stricto oraz kredytu denominowanego, w przypadku kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do (...) kwota wypłacana kredytobiorcy w złotych jest równa kwocie określonej w umowie kredytu. Podniósł także, że zmienne stopy procentowe L. 3M oraz kurs (...)/PLN były korzystne dla kredytobiorców.

Pozwany zwrócił uwagę na zmiany w regulaminie umożliwiające spłatę kredytu w walucie waloryzacji poprzez zmianę rachunku do spłat kredytu na rachunek walutowy w (...), przywołał postanowienia ustawy antyspreadowej oraz wskazał, iż w wyniku podpisanego w dniu 1 października 2010 r. aneksu, wprowadzono zmiany w zasadach ustalania zmiennej stopy procentowej – wysokość zmiennej stopy procentowej, o której mowa w ust. 1, na dzień zawarcia aneksu ustalona została jako stawka bazowa L. 3M dla (...) z dnia 28 maja 2010 r. wynosząca 0,11%, powiększona o stałą w całym okresie kredytowania marżę (...) Banku w wysokości 2,6%.

Pozwany podniósł również, że postanowienia umowy nie są abuzywne, jak to zarzucają powodowie. Stosowanie w umowach o kredyt mechanizmu waloryzacji kursem z tabel kursowych banku powinno być wyłączone spod oceny z perspektywy abuzywności na podstawie art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13 – bank przeniósł do umowy ustawową konstrukcję, tzn. mechanizm waloryzacji oraz posługiwanie się kursami z tabeli kursowej. Podkreślił też kwestię jednoznaczności umowy i równowagi kontraktowej.

Rozważając skutki stwierdzenia rzekomej nieważności umowy, pozwany zwrócił uwagę, iż unieważnienie umowy nie uzasadnia żądania zwrotu zapłaconych rat, a na podstawie art. 411 k.c. świadczenie spełnione przez kredytobiorców uznać należy za należne i niepodlegające zwrotowi.

Pozwany podkreślił też nieproporcjonalność sankcji wynikających z nieprecyzyjnego sformułowania umowy w zakresie zasad ustalania kursu waluty. Podniósł, iż umowa zawierała wszelkie elementy przedmiotowo istotne umowy kredytu, brak było dowolności w ustalaniu kursu przeliczeniowego przez bank, a powodowie mieli wpływ na datę i kwotę uruchomionego kredytu – zatem zarzut bezwzględnej nieważności umowy jest bezzasadny. Nadto, waloryzacja kredytu nie może być uznana za sprzeczną z naturą kredytu i art. 353¹ k.c., skoro art. 69 ust. 2 pkt 4a Prawa bankowego wprost taki rodzaj kredytu przewiduje (k. 174-200).

Na skutek rozpoznania zażalenia pozwanego na postanowienie Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z dnia 18 stycznia 2021 r. o zabezpieczeniu roszczenia, Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 29 lipca 2019 r. zmienił ww. postanowienie i wniosek powodów o zabezpieczenie oddalił (k. 278).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Powodowie S. K. i M. K., mieszkańcy S., zamierzali sfinansować nabycie lokalu mieszkalnego w P., w stanie deweloperskim, z przeznaczeniem na potrzeby dwójki ich studiujących w P. dzieci, wobec czego zwrócili się do (...) Bank S.A. z siedzibą w W. Oddział Bankowości Detalicznej w Ł. o udzielenie kredytu na cele mieszkaniowe. Powodowie – posiadający wykształcenie wyższe – w dacie złożenia wniosku pracowali: M. K. jako kierownik wydziału informatyki zakładu (...) w Ż., pełniąc jednocześnie funkcję zastępcy burmistrza miasta S., S. K. – jako nauczyciel w szkole podstawowej. Na utrzymaniu w tym czasie mieli troje dzieci, w tym dwoje studiujących.

/dowody: wniosek o udzielenie planów finansowych nr (...) k. 219-221, zeznania powodów k.294v- 297 /

(...) Bank S.A. skierował powodów deweloper – w tym banku znajdowały się już wszystkie dokumenty dewelopera dot. prowadzonej przez niego inwestycji. Przed podpisaniem umowy kredytowej powodowie odbyli jedno spotkanie z przedstawicielami banku, na którym złożyli wniosek o kredyt. Początkowo zamierzali wnioskować o kwotę 124.245 zł z przeznaczeniem na zakup mieszkania, jednak po rozmowie z przedstawicielem banku, zachęteni jego propozycją, zdecydowali się powiększyć wnioskowaną kwotę o 10.000 zł z przeznaczeniem na wykończenie mieszkania. Pracownica banku poinformowała powodów, iż kredyt udzielony w złotych byłby dla powodów niekorzystny oraz przekonywała ich, że frank szwajcarski jest walutą stabilną. Na wykresach przedstawiała różne wersje spłaty kredytu. Powodowie przychodząc na spotkanie nie byli zdecydowani, na jaki kredyt się zdecydują. Ich sytuacja finansowa umożliwiała im zaciągnięcie kredytu złotówkowego. Chcieli zaciągnąć kredyt jak najbardziej korzystny. Na podstawie przedstawionej symulacji zdecydowali się na okres kredytowania 25 lat.

Zawarcie umowy kredytowej poprzedzone zostało złożeniem przez powodów wniosków kredytowych w dniu 10 grudnia 2005 r. We wnioskach tych powodowie wskazali m.in. walutę wnioskowanego kredytu, jego wysokość oraz proponowane zabezpieczenie spłaty kredytów (w tym ubezpieczenie kredytu).

Powodowie nie mieli możliwości negocjowania umowy, poza walutą i kwotą kredytu, okresem spłaty i wyborem rodzaju rat (malejące/rosnące), przy czym interesowały ich raty malejące, albowiem z uwagi na wiek, z czasem chcieli odczuwać mniejszy ciężar spłacania kredytu.

Z umową powodowie zapoznali się w dniu jej podpisania. Została ona zawarta z wykorzystaniem przedłożonego przez bank wzorca umownego.

Powód był przekonany, że spłata rat ma miejsce według aktualnego kursu NBP dla (...), przy czym po potrąceniu należności przez bank zorientował się, że zastosowany przez bank kurs różni się od oficjalnego kursu NBP. Dopiero wówczas był w stanie zorientować się, jaki kurs (...) przyjął bank.

Powodowie, dysponując harmonogramem spłaty w (...), spłaty rat dokonywali w ten sposób, że zapoznawali się z aktualnym kursem (...) w NBP i dokonywali wpłaty z „zapasem”. Nie byli w stanie samodzielnie określić, jaki jest kurs banku – dowiadywali się o tym dopiero po potrąceniu raty przez bank.

Powodowie wybierając kredyt indeksowany (...) byli przekonani, że jest on zdecydowanie korzystniejszy niż kredyt złotówkowy. Oprócz kwestii stabilności kursu (...), do wyboru tego rodzaju kredytu przekonało ich także jego korzystne oprocentowanie. Przy podpisywaniu umowy powodowie nie mieli świadomości, iż kredyt otrzymali przeliczany po kursie kupna, a mieli go spłacać po kursie sprzedaży.

/dowody: zeznania powoda M. K. k. 294-296; zeznania powódki S. K. k. 296v.-297, wniosek o udzielenie planów finansowych nr (...) k. 219-221, kalkulatory oceny zdolności kredytowej k. 223-225 /

Na skutek wydania pozytywnej decyzji kredytowej nr (...), w dniu 31 stycznia 2006 r. (...) Bank Spółka Akcyjna z siedzibą w W. Oddział Bankowości Detalicznej w Ł. (MultiBank) udzielił powodom S. K. i M. K. kredytu hipotecznego dla osób fizycznych (...) waloryzowanego kursem (...) w kwocie 134.245 zł (nr umowy (...)). Kredyt przeznaczony był na sfinansowanie przedpłat na poczet budowy i nabycia od dewelopera lokalu mieszkalnego nr (...) 30 budynek nr P położonego w P. ul. (...)/W. (kwota 124.245 zł) oraz pokrycie kosztów prac wykończeniowych (kwota 10.000 zł).

Jako walutę waloryzacji kredytu określono franki szwajcarskie (...). Kredyt zawarto na okres od 26 stycznia 2006 r. do 15 lutego 2031 r. (300 miesięcy). Raty określone zostały jako malejące raty kapitałowo-odsetkowe.

Prowizja określona została jako 0,80% kwoty kredytu tj. 1.073,96 zł. Prowizja tytułem ubezpieczenia Kredytu w (...) S.A. i (...) S.A. wyniosła 0,20% kwoty kredytu tj. 268,49 zł. Oprocentowanie kredytu w stosunku rocznym w dniu zawarcia umowy określono na 2,65%. W okresie ubezpieczenia Kredytu w (...) S.A. i (...) S.A. dokonanego zgodnie z § 3 ust. 6 pkt. 1, oprocentowanie kredytu ulegało podwyższeniu o 1 punkt procentowy i wynosiło 3,65%. Po zakończeniu

okresu ubezpieczenia obniżenie oprocentowania kredytu o 1,00 p.p. następuje od daty spłaty najbliższej raty. Kwota wniesionych środków własnych: 3.000 zł, co stanowiło 1,90% całkowitego kosztu inwestycji (§ 1 umowy).

Zgodnie z § 7 pkt 1 umowy, MultiBank udzielił kredytobiorcom na ich wnioski kredytu hipotecznego przeznaczonego na cel określony w § 1 ust. 1 w kwocie określonej w § 1 ust. 2, waloryzowanego kursem kupna waluty w (...) wg tabeli kursowej (...) Banku S.A. Kwota kredytu wyrażona w (...) jest określona na podstawie kursu kupna, waluty w (...) z tabeli kursowej (...) Banku S.A. z dnia i godziny uruchomienia kredytu/transzy. Kredyt jest udzielany na okres ustalony w § 1 ust. 4.

Wysokość kredytu wyrażona w (...) określono jako sumę wszystkich uruchomionych transz kredytu wyrażonych w (...) (§ 8 pkt 4 umowy).

Zgodnie z § 12 ust. 5 umowy, raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży (...) z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14.50.

Kredytobiorcy zlecieli i upoważnili MultiBank do pobierania środków pieniężnych na spłatę kapitału i odsetek z tytułu udzielonego kredytu z rachunku (...) Konto określonego w § 6 ust. 3 umowy. Zlecenie zostało określone jako nieodwołalne i wygasające dopiero po całkowitym rozliczeniu kredytu (§ 13B ust. 1 umowy).

Wcześniejsza spłata całości kredytu lub raty kapitałowo-odsetkowej, a także spłata przekraczająca wysokość raty powoduje, że kwota jest przeliczana po kursie sprzedaży (...) z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującym w dniu i godzinie spłaty (§ 14 ust. 5 umowy).

Prawnym zabezpieczeniem kredytu była hipoteka kaucyjna do kwoty 201.367,50 zł ustanowiona na nieruchomości określonej w §2 umowy i wpisana do nowozałożonej księgi, przy czym na okres przejściowy do czasu przedłożenia w M. odpisu księgi wieczystej potwierdzającego prawomocny wpis hipoteki ustanowionej na rzecz M. zabezpieczenie to miało stanowić ubezpieczenie kredytu w (...) S.A. i (...) S.A. (§ 3 ust. 1 i ust. 6).

Aneks nr (...) do umowy (...) z dnia 10 maja 2007 r. sprecyzowano adres inwestycji i ustalono, że środki przeznaczone zostaną na finansowanie przedpłat na poczet budowy i nabycia od dewelopera lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w P., Osiedle (...) (kwota 124 245,00 zł) oraz pokrycie kosztów prac wykończeniowych (kwota 10 000,00 zł).

Aneks do umowy nr (...) z dnia 1 października 2010 r. strony zgodnie postanowiły, że zmianie ulega § 11 ust. 2 umowy kredytu, który otrzymuje brzmienie: wysokość zmiennej stopy procentowej o której mowa w ust. 1, na dzień zawarcia aneksu ustalona została jako stawka bazowa L. 3M dla (...) z dnia 28 maja 2010 r. wynosząca 0,11%, powiększona o stałą w całym okresie kredytowania marżę MultiBanku w wysokości 2,6%. W aneksie uzgodniono również zasady zmian oprocentowania (zależne od zmian wskaźnika L. 3M (...)) oraz doręczania zaktualizowanych harmonogramów spłat.

Integralną częścią umowy był Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych – w ramach (...) P..

/dowody: decyzja kredytowa nr (...) k. 227-228; umowa nr (...) z dnia 31 stycznia 2006 r. o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem (...) k. 31-40; aneks nr (...) do umowy nr (...) z dnia 10 maja 2007 r.. k. 202; aneks do umowy nr (...) z dnia 1 października 2010 r. k. 41-42; Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych k. 204-214 /

Powodowie podpisali w dniu 31 stycznia 2006 r. oświadczenia, że zostali dokładnie zapoznani z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty kredytu, potwierdzając przy tym świadomość ryzyka kursowego.

/dowody: oświadczenia powodów – k.216 ,217/

Kredyt wypłacono powodom w transzach , na zasadach określonych w §5 umowy , na podstawie ich wniosków o wypłatę transz .

W okresie od 13 lutego 2006 r. do 3 sierpnia 2020 r. powodowie ponieśli koszty z tytułu prowizji za udzielenie kredytu w kwocie 1.073,96 zł, prowizji za ubezpieczenie w kwocie 268,49 zł, składki za ubezpieczenie ((...)) w kwocie 267,72 zł oraz składki na ubezpieczenie nieruchomości w łącznej kwocie 1.188,70 zł (22 raty x 10,29 zł + 92 rat x 10,46 zł).

/dowód: ; umowa nr (...) z dnia 31 stycznia 2006 r. o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem (...) k. 31-40 , wnioski k.230-235 ,zaświadczenie z dnia 4 sierpnia 2020 r. k. 44-50/

W okresie od 15 marca 2006 r. do 17 sierpnia 2020 r. powodowie z tytułu rat kredytowych spłacili łącznie kwotę 161.046,38 zł.

/dowód: kalkulacja k. 51-58; zestawienie spłat kredytu k. 59-61/

Pismem z dnia 27 sierpnia 2020 r. powodowie wezwali pozwanego do zapłaty kwoty 134.245 zł tytułem zwrotu bezpodstawnego wzbogacenia wynikłego z wadliwie dokonanego rozliczenia walutowego.

Powodowie podnieśli, że wysokość wypłaconej kwoty jak i poszczególnych rat była ustalana jednostronnie na podstawie kursów w publikowanych przez bank tabelach kursów walut. Kredytobiorcy nie mieli realnego wpływu na wysokość kursów, nie znali również ani w chwili zawarcia umowy, ani później przesłanek pozwalających na kontrolę wysokości kursu i mechanizmu jego ustalenia.

Pismo zostało doręczone pozwanemu w dniu 1 września 2020 r.

/dowód: wezwanie do zapłaty z dnia 27 sierpnia 2020 r. k. 62-63; dowód nadania przesyłki poleconej k. 64; dane dot. odbioru przesyłki k. 65/

Powodowie , świadomi skutków ustalenia nieważności umowy , podtrzymali żądanie zmierzające w tym kierunku (uzasadnienie pozwu k. 13v i oświadczenia powodów na rozprawie k.294 v).

Znaczna część ustalonego w sprawie stanu faktycznego nie była sporna między stronami, w szczególności fakty dotyczące złożenia przez powodów wniosku kredytowego o określonej treści, zawarcia umowy kredytu przez strony, uruchomienia kredytu oraz obsługi, jak również wprowadzonych na mocy aneksów do umowy zmian. Bezsporna była również treść podpisanej umowy. Powyższe okoliczności zostały dodatkowo potwierdzone przez strony przedłożonymi dokumentami. Sporne pomiędzy stronami były okoliczności związane z samym procesem zawierania umowy kredytowej, m.in. indywidualnym negocjowaniu jej treści z powodami i poinformowaniem ich o ryzyku walutowym. Sporna pozostawała również prawna ocena niedozwolonego charakteru zakwestionowanych przez powodów postanowień umownych.

Podstawę ustaleń faktycznych stanowił także dowód z zeznań powodów , którzy wyjaśnili okoliczności, w jakich doszło do zawarcia umowy kredytu, a ich wiarygodność nie budziła wątpliwości Sądu .

Sąd Okręgowy uznał za nieprzydatne zeznania świadka M. D. złożone w innej sprawie (k.240-248) , ponieważ świadek ten nie był obecny przy zawieraniu umowy kredytowej pomiędzy stronami umowy , nie uczestniczył też w czynnościach związanych z jej przygotowaniem. Opisował jedynie mechanizmy obowiązujące w banku w zakresie obsługi kredytów waloryzowanych, jednak w ocenie Sądu okoliczności te nie miały wpływu na kwestię ustalenia abuzywności postanowień kwestionowanej umowy , albowiem nie dotyczyły konkretnej– poddanej osądowi – umowy.

Sąd podkreśla przy tym , że ustalając stan faktyczny nie skorzystał z dokumentów przedłożonych przez pozwanego a zapisanych na płycie CD (k.251) w postaci m.in. pism okólnych wprowadzających zmiany do oferty produktowej banku , prywatnych opinii prawnych , raportów (...), ekspertyz tabeli kursowej NBP , opracowań (...), Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów , wyciągu z raportu NBP o stabilności systemu finansowego , pisma do Prezesa UOKiK ,

stanowiska NBP , tabeli kursów i raportów rocznych banku i wydruków ze strony NBP, jak również dokumentów przedłożonych przez powodów , stanowiących załączniki do pozwu , w postaci m.in. opinii biegłego w innej sprawie i ekspertyz dot. ryzyka walutowego , gdyż tego rodzaju dokumenty nie stanowiły wartości dla ustalenia okoliczności ważnych dla rozstrzygnięcia sporu jako niezwiązane bezpośrednio z umową łączącą strony.

Sąd Okręgowy uwzględnił roszczenie główne powodów opierające się na uznaniu, że umowa kredytu zawarta między stronami jest w całości nieważna. Wobec powyższego, nie znajdowało podstaw ustalanie okoliczności wykonywania umowy, jak również szczegółowych wyliczeń wysokości rat kapitałowo-odsetkowych w przypadku uznania niedozwolonego charakteru określonych postanowień umownych z jednoczesnym utrzymaniem w mocy czynności prawnej w pozostałym zakresie. W konsekwencji Sąd w oparciu o art. 235² § 1 pkt 2 i 5 k.p.c. pominął wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu rachunkowości i bankowości i finansów na okoliczności wskazane w pkt 10 pozwu oraz na okoliczności wskazane w pkt 6 odpowiedzi na pozew, jako nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy i zmierzające do przedłużenia postępowania . Także kwestie dotyczące rynkowej wartości świadczenia dla rozstrzygnięcia w zakresie roszczenia głównego powodów nie miały znaczenia .

Sąd Okręgowy zważył , co następuje :

W rozpoznawanej sprawie powodowie sformułowali w pozwie żądanie główne i żądanie ewentualne , przy czym to ostatnie na wypadek nieuwzględnienia przez sąd żądania głównego .

W ocenie Sądu Okręgowego uzasadnione okazało się żądanie główne o ustalenie , co skutkowało bezprzedmiotowością żądania ewentualnego i z tego powodu nie podlegało ocenie Sądu.

W pierwszej kolejności zostanie przedstawiona ocena roszczenia powodów o ustalenie nieważności umowy , co sprowadza się do kwestii ich legitymacji czynnej , a więc tego, czy mają oni interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. w wytoczeniu powództwa o ustalenie nieważności umowy z dnia 31 stycznia 2006 r. o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem (...).

Zdaniem Sądu Okręgowego odpowiedź na to zagadnienie jest pozytywna.

W zasadzie powództwo o ustalenie jest niedopuszczalne, kiedy istnieje możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie. W sytuacji takiej brak jest bowiem interesu prawnego, gdyż ustalenie jest tylko przesłanką dla uwzględnienia roszczenia o świadczenie (orz. Sądu Najwyższego z dnia 19 października 1959 r. 4 CR 537/58 NP. 1960 Nr 9 s. (...)). Interes prawny będzie jednak istniał wyjątkowo obok możliwości dochodzenia świadczenia wówczas , gdy ze spornego stosunku wynikają jeszcze dalsze skutki, których dochodzenie powództwem o świadczenie nie jest możliwe lub na razie nie jest aktualne (tak orz. Sądu Najwyższego z dnia 11 września 1953 r., I C 581/53). Interesu prawnego nadto w żądaniu ustalenia stosunku prawnego lub prawa nie można zakwestionować, gdy ma ono znaczenie zarówno dla obecnych, jak i przyszłych (możliwych) ale obiektywnie prawdopodobnych stosunków prawnych i praw (sytuacji prawnej) podmiotu występującego z żądaniem ustalenia (wyr. Sądu Najwyższego z 2 lutego 2006 r. , II CK 395/05).

Interes prawny powodów w żądaniu ustalenia , że zawarta umowa nie jest ważna przejawia się w konieczności uregulowania stosunków prawnych między stronami i zlikwidowania stanu niepewności istniejącego między nimi z uwagi na wątpliwości co do zgodności postanowień umowy kredytu z prawem . Przy czym wyrok w sprawie o zapłatę , nawet korzystny dla powodów , definitywnie nie zakończyłby powstałego między stronami umowy sporu . Unormowana w art. 365 § 1 k.p.c. moc wiążąca prawomocnego wyroku dotyczy bowiem związania treścią sentencji, a nie uzasadnienia, zawierającego prezentację przeprowadzonych dowodów i ocenę ich wiarygodności (zob. wyr. Sądu Najwyższego z 23 maja 2002 r., IV CKN 1073/00). Przedmiotem prawomocności materialnej jest ostateczny rezultat rozstrzygnięcia, a nie przesłanki, które do niego doprowadziły. Sąd nie jest więc związany zarówno ustaleniami faktycznymi poczynionymi w innej sprawie, jak i poglądami prawnymi wyrażonymi w uzasadnieniu zapadłego wyroku. Nie wyklucza to jednak sięgania do okoliczności objętych uzasadnieniem orzeczenia jeżeli jest to potrzebne dla określenia granic prawomocności materialnej (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 lutego 2007 r. , II CSK 452/06).

Z mocy wiążącej wyroku o świadczenie korzysta zatem wyłącznie rozstrzygnięcie, nie rozciąga się ona na kwestie pozostające poza sentencją, w tym ustalenia i oceny dotyczące stosunku prawnego stanowiącego podstawę żądania. Tym samym, fakt niepewności stanu prawnego, powodujący potrzebę uzyskania przez powodów ochrony prawnej, uznać należy za obiektywny. Za posiadaniem interesu prawnego powodów w ustaleniu nieważności wskazywanej umowy przemawia także fakt, iż jej zabezpieczeniem jest hipoteka ustanowiona na nieruchomości objętej księgą wieczystą KW nr (...), prowadzoną dla lokalu należącego do powodów. Unieścieżnienie nieważnych umów ma samoistną wartość także ze względu na rękojmię wiary publicznej ksiąg wieczystych – art. 5 ustawy o księgach wieczystych i hipotece (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 sierpnia 2007 r., V CSK 109/07, OSN 2008, nr 9, poz. 107), a wyrok sądu stwierdzający nieważność umowy, na podstawie której ujawniono w księdze wieczystej określone prawa, jest co do zasady - orzeczeniem wykazującym niezgodność - w rozumieniu art. 31 ust. 2 ustawy o księgach wieczystych i hipotece i może stanowić podstawę wpisu potrzebnego do usunięcia niezgodności między stanem prawnym ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym nieruchomości (tak wyrok SA w Warszawie z dnia 19 stycznia 2022 r., V ACa 723/21).

Mając powyższe na uwadze stwierdzić należy, że sprawa o ustalenie daje powodom możliwość uzyskania pełnej ochrony w każdej ze sfer kwestionowanej umowy, posiadają oni zatem interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie jej nieważności.

W dalszej części wywodów przystąpić należy do podnoszonych w pozwie argumentów przemawiających zdaniem powodów za ustaleniem nieważności umowy. Powodowie podnieśli zatem, że ustalenie przez bank – jednostronnie – wysokości salda kredytu w walucie (...), wysokości raty w (...), wysokości kapitału i odsetek w każdej racie w (...), a następnie wysokości każdej z rat w PLN stanowi naruszenie zasady oznaczoneści zobowiązania, zasady swobody umów, zasady równości stron stosunku zobowiązaniowego, uczciwości, rzetelności i lojalności w stosunku do kontrahenta, zasady pewności stosunku prawnego, co powinno skutkować uznaniem umowy za bezwzględnie nieważną stosownie do treści art. 58§1 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c., ewentualnie art. 58 §2 k.c. Z uwagi zaś na stwierdzenie nieuczciwej praktyki rynkowej banku powodowie dodatkowo upatrywali podstawy nieważności umowy w art. 58§2 k.c. Pozostałe stawiane przez powodów zarzuty opierają się na twierdzeniu, że umowa jest nieważna z uwagi na zawarcie w niej mechanizmów związanych ze stosowaniem przez bank klauzul abuzywnych.

Zaznaczyć w tym miejscu trzeba, że w uzasadnieniu wyroku nie ma potrzeby i nie ma obowiązku wyrażania szczegółowego stanowiska do wszystkich poglądów prezentowanych przez strony, o ile nie miały one istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 października 1998 r. w sprawie II UKN 282/98 oraz wyrok (...) z 21 lipca 2015 r. w sprawie D. przeciwko T. (...), Legalis 1378918). Dopuszczalne – a w świetle brzmienia art. 327¹§ 2 k.p.c. wręcz konieczne - jest rozprawienie się z poszczególnymi zarzutami niejako en bloc, poprzez zaprezentowanie odmiennego zapatrywania w kwestii faktów lub prawa nie pozostawiające przestrzeni dla racjonalnej obrony pozostałych zarzutów, które – przy uwzględnieniu koncepcji sądu – stają się wówczas bezprzedmiotowe (por. uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20 grudnia 2017 r. w sprawie VI ACa 1651/15, Legalis 1733044).

Podkreślić trzeba na wstępie, że koncepcja nieważności umów kredytu denominowanego lub indeksowanego do (...) z uwagi na sprzeczność z normą zawartą w art. 353¹ i 58 k.c., czyli z powodu przekroczenia granic swobody umów jest niezasadna w zakresie, w którym podstawy nieważności upatruje się w zastrzeżeniu w umowie mechanizmów związanych ze stosowaniem przez banki klauzul abuzywnych. Te bowiem podlegają konsekwencjom określonym w przepisach szczególnych i nie wywołują skutku w postaci nieważności bezwzględnej, lecz specyficznej opcjonalnej bezskuteczności częściowej. Za naruszające granice swobody umów nie można też uznać zastosowania klauzul waloryzacyjnych w umowie kredytu, te bowiem są dopuszczalne co do zasady, a jedynie bywają wadliwie skonstruowane w konkretnych umowach (M. Gutowski, Wadliwość umów kredytów frankowych, Warszawa 2022). Pogląd powyższy podziela Sąd rozpoznający sprawę. W ujęciu materialnoprawnym nie może powstać zbieg roszczeń w wyniku jednoczesnego zaistnienia nieważności bezwzględnej i innego rodzaju wadliwości czynności prawnej. Sankcja

nieważności bezwzględnej wyprzedza i zarazem pochłania sankcją względną bezskuteczności, przewidzianą w art. 527 § 1 k.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2007 roku, II CSK 530/06).

Z uwagi na podniesione przez powodów zarzuty dotyczące bezwzględnej nieważności kwestionowanej umowy, w pierwszej kolejności Sąd dokonał oceny w tym zakresie.

Zgodnie z art. 58 § 1 i 2 k.c. czynność sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż w miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

Przepis art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawa bankowe – w wersji sprzed nowelizacji ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw – określa, czym jest umowa kredytu oraz wskazuje jej elementy składowe. Przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Z powyższego wynikają dwie ważne, z punktu widzenia przedmiotowej sprawy kwestie – kwota kredytu musi być oznaczona, zaś kredytobiorca może ponosić jedynie koszt w postaci odsetek oraz prowizji. Na tym tle, w przypadku kredytów indeksowanych (bądź denominowanych) do waluty (...), wątpliwości wynikają z konstrukcji klauzuli waloryzacyjnej, określenia kwoty kredytu, a także pobierania przez bank dodatkowego wynagrodzenia w postaci spreadu walutowego.

W ocenie Sądu umowa łącząca strony określa wszystkie niezbędne elementy umowy kredytu przewidziane w art. 69 ust. 1 i 2 Prawa bankowego, a samo zastosowanie waluty obcej jako miernika wartości świadczenia umowy o kredyt i wynikającej z tego konieczności wskazania w niej kursów przeliczeń nie oznacza, że kredyt staje się kredytem walutowym. Zastosowanie mechanizmu indeksacji albo denominacji możliwe jest tylko w kredycie złotowym, a umowę taką traktować należy jako na opiewającą na walutę polską z zamieszczoną w niej klauzulą waloryzacyjną (zob. wyr. Sądu Najwyższego z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18). W przypadku kredytu indeksowanego, jak w rozpoznawanej sprawie, mamy do czynienia z umową, w ramach której kwota kredytu zostaje wyrażona w walucie polskiej. W momencie uruchomienia kredytu kwota kapitału kredytu przeliczana jest na walutę obcą (według wysokości kursu wymiany walut obowiązującego w dniu dokonywania tej czynności). Wyliczona w ten sposób wartość stanowi następnie podstawę ustalania wysokości rat kapitałowo-odsetkowych, które określone zostają w walucie obcej. W konsekwencji kredytobiorca dokonuje spłaty w walucie polskiej, a wysokość kolejnych rat jest uzależniona od kursu wymiany walut na dzień spłaty (por. Raport Rzecznika Finansowego. Analiza prawna wybranych postanowień umownych stosowanych przez banki w umowach kredytów indeksowanych do waluty obcej lub denominowanych w walucie obcej zawieranych z konsumentami, Warszawa 2016, s. 9-10). W judykaturze Sądu Najwyższego wyjaśniono, że umowa kredytu indeksowanego walutą mieści się w konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego i stanowi jej możliwy wariant (art. 353¹ k.c. w związku z art. 69 Prawa bankowego - w szczególności w wyroku z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14 i z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18), a ustawa z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011 r. Nr 165, poz. 984), czyli tzw. ustawa antyspreadowa, potwierdziła tylko to, co wcześniej wynikało już z zasady autonomii woli stron (art. 353¹ k.c.), a mianowicie, że przed wejściem w życie tej ustawy dopuszczalne było zawieranie umów o kredyt denominowany, jak i indeksowany (wyrok Sądu Najwyższego z 30 października 2020 r., II CSK 805/18).

Z perspektywy art. 69 Prawa bankowego konstrukcja kredytu indeksowanego była zatem dopuszczalna. Z kolei dopuszczalność zastrzegania spreadu wynikała pośrednio z art. 22 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. Nr 126, poz. 715 ze zm.), który obowiązywał do dnia 22 lipca 2017 r., przewidując obowiązek podania konsumentowi przed zawarciem umowy o kredyt zabezpieczony hipoteką m.in. informacji o zasadach ustalania wysokości spreadu walutowego oraz sposobie informowania konsumenta przez bank o jego wysokości w czasie obowiązywania umowy (pkt 9) oraz informacji o wpływie spreadu walutowego na wysokość kredytu oraz wysokość rat kapitałowo-odsetkowych (pkt 10). Oznacza to, że w założeniu ustawodawcy tego rodzaju mechanizm

indeksacji – wprost gdzie indziej nie uregulowany - nie był sprzeczny z ogólną konstrukcją umowy kredytu przewidzianą w art. 69 ust. 1 Prawa bankowego . W orzecznictwie dopuszczalność zastosowania takiego mechanizmu nie była sama przez się kwestionowana (por. orzecznictwo Sądu Najwyższego - wyroki z dnia 19 marca 2015 r., IV CSK 362/14 , z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14 , z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16). Nie ma zatem wystarczających podstaw, by uznać, że zastosowanie indeksacji przewidującej spread jest sprzeczne z art. 69 ust. 1 Prawa bankowego . Wprawdzie w rezultacie jego zastrzeżenia w chwili zawarcia umowy czy faktycznego oddania środków pieniężnych do dyspozycji kredytobiorcy, wyrażona w złotych polskich, podlegająca zwrotowi „kwota kredytu” jest wyższa niż kwota udostępniona, jednakże oznacza to tylko to, że spread może być - w zależności od zmian kursu waluty, do której kredyt jest indeksowany - źródłem dodatkowej korzyści banku (tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r. , V CSK 382/18).

Odnosząc się z kolei do zarzutu naruszenia zasad współżycia społecznego , zaznaczyć trzeba , że korzystanie z tego zarzutu jako podstawy uznania czynności prawnej za nieważną wymaga zachowania szczególnej ostrożności, a samo ogólne odwołanie się do tej klauzuli czy wartości przez nią chronionych może prowadzić do niedopuszczalnej arbitralności w stosowaniu prawa i w rezultacie spowodować naruszenie zasady pewności obrotu, która w gospodarce rynkowej ma zasadnicze znaczenie; częścią tej ostrożności jest staranne uzasadnienie tezy o dostrzeżonej sprzeczności. Postulowane jest stosowanie klauzuli generalnej zasad współżycia społecznego w przypadkach wyjątkowych, gdy ma ono mocne uzasadnienie aksjologiczne (por. wyrok SN z 12 października 2017 r., IV CSK 660/16, LEX nr 3220299, z dnia 28 stycznia 2016 r., I CSK 16/15, LEX nr 1991134, z dnia września 2016 r., III CSK 339/15, LEX nr 2135368). Umowa naruszająca zasady uczciwego obrotu oraz lojalności wobec kontrahenta może być uznana za sprzeczną z zasadami współżycia społecznego także w braku wystąpienia przesłanek pozwalających na uznanie istnienia stanu wyzysku, co dotyczy m.in. sytuacji, gdy do ukształtowania stosunku umownego w sposób wyraźnie krzywdzący dla jednej ze stron doszło przy świadomym bądź choćby tylko spowodowanym niedbalstwem wykorzystaniu przez drugą stronę własnej silniejszej pozycji, przy znacznej intensywności pokrzywdzenia drugiej strony(tak wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku I Wydział Cywilny z dnia 19 listopada 2021 r. , I ACa 466/21).

Co w sprawie istotne, klauzuli zasad współżycia społecznego określonej w art. 58 § 2 k.c. odpowiada klauzula dobrych obyczajów (por. uchwała SN z 20 grudnia 2012 r., III CZP 84/12). Trudno zatem przyjąć, aby niedozwolone postanowienia umowy, o których mowa w art. 385¹ k.c., a więc postanowienia kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszające interes słabszej strony kontraktu - konsumenta, byłyby zgodne z zasadami współżycia społecznego. Postanowienia umowne, w odniesieniu do których stwierdza się niedozwolony charakter, nie są jednak nieważne na podstawie art. 58 § 2 k.c., a jedynie bezskuteczne i jako takie nie wiążą konsumenta. Postanowienie takie, w przeciwieństwie do czynności prawnej nieważnej z mocy art. 58 k.c., może być konwalidowane przez konsumenta, który może udzielić następnie świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną (uchwała składu 7 Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r. III CZP 6/21, uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17). Sąd Okręgowy w pełni pogląd powyższy podziela.

Zaznaczyć należy w tym miejscu , że Sąd Okręgowy , niezależnie od podniesionych w pozwie zarzutów, zobowiązany był z urzędu dokonać kontroli umowy zawartej między stronami pod kątem jej abuzywności, co wynika z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 7 listopada 2019 r. w sprawach połączonych C-419/18 i C#483/18 teza 66 i przytoczone tam orzecznictwo , Legalis nr 2255694), przy czym ocena stosunku prawnego istniejącego pomiędzy stronami musiała odnosić się do chwili zawarcia umowy, co wprost wynika z art. 385² k.c.

Wskazać zatem trzeba , że zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy , przy czym wykluczyć trzeba powyższą kwalifikację w odniesieniu do głównych świadczeń stron (w tym ceny lub wynagrodzenia), jeżeli zostały one sformułowane jednoznacznie, i to niezależnie od tego, czy znalazły się one w samej umowie czy też we wzorcu, albo też częściowo w umowie i częściowo we wzorcu (zob.

M. Śmigiel, Wzorce, s. 370). Z art. 385¹ § 1 k.c. wynika zatem , że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są klauzule umowne, które spełniają łącznie następujące przesłanki pozytywne: zawarte zostały w umowach z konsumentami, kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszają jego interesy. Poza tym kontrola postanowień umowy przez pryzmat ich niedozwolonego charakteru wyłączona jest jedynie w przypadku spełnienia jednej z dwóch przesłanek negatywnych: gdy postanowienie umowne zostało indywidualnie uzgodnione z konsumentem oraz gdy postanowienie umowne określa główne świadczenia stron, przy czym musi być sformułowane w sposób jednoznaczny.

Bez wątplenia powodowie mają przymiot konsumenta zgodnie z art.22¹ k.c., gdyż z analizy zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie wynika, aby zawierając umowę dokonywali czynności związanej z prowadzoną przez nich działalnością gospodarczą lub zawodową .

W zakresie kwestionowanej umowy z dnia 31 stycznia 2006 r. spór odnosił się do następujących jej postanowień :

- §7 ust.1 stanowiącego ,że bank udziela kredytobiorcom na ich wniosek kredytu hipotecznego przeznaczonego na cel określony w § 1 ust. 1 w kwocie określonej w § 1 ust. 2, waloryzowanego kursem kupna waluty w (...) wg tabeli kursowej (...) Banku S.A. Kwota kredytu wyrażona w (...) jest określona na podstawie kursu kupna, waluty w (...) z tabeli kursowej (...) Banku S.A. z dnia i godziny uruchomienia kredytu/transzy ,

- § 8 ust. 4 stanowiącego , że wysokość kredytu, wyrażoną w (...) określa się jako sumę wszystkich uruchomionych transz kredytu, wyrażonych w (...);

- § 12 ust. 5 stanowiącego , że raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży (...) z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14.50;

- § 14 ust. 5 o treści: wcześniejsza spłata całości kredytu lub raty kapitałowo-odsetkowej, a także spłata przekraczająca wysokość raty powoduje, że kwota spłaty jest przeliczana po kursie sprzedaży (...) z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującym w dniu i godzinie spłaty.

Wywodzona przez powodów abuzywność postanowień umowy określających zasady ustalania kursów kupna i sprzedaży waluty obcej, do której waloryzowane są odpowiednio kwota kredytu i raty kapitałowo- odsetkowe w ocenie Sądu Okręgowego dotyczy głównych świadczeń stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 zd. drugie k.c.

„Główne świadczenia stron” wskazane w art. 385¹ § 1 k.c. to takie elementy konstrukcyjne umowy, bez których uzgodnienia nie doszłoby do jej zawarcia. Pojęcie to należy interpretować w nawiązaniu do elementów przedmiotowo istotnych umowy. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z 30 września 2020 r., I CSK 556/18, zastrzeżone w umowie kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej klauzule, a zatem także klauzule zamieszczone we wzorcach umownych kształtujące mechanizm indeksacji , określają główne świadczenie kredytobiorcy . Obecnie pogląd ten dominuje w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. wyroki: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20; z 2 czerwca 2021 r., I (...) 55/21; z 27 lipca 2021 r., (...) 49/21) i podziela go Sąd rozpoznający przedmiotową sprawę. Także w orzecznictwie (...) ukształtował się pogląd , że za postanowienia umowne mieszczące się w pojęciu głównego przedmiotu umowy w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG należy uważać te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę (por. wyroki (...): z 30 kwietnia 2014 r. w sprawie C-26/13, K. i K. R., pkt 49-50; z 26 lutego 2015 r. w sprawie C-143/13, M., pkt 54; z 23 kwietnia 2015 r. w sprawie C-96/14, V. H., pkt 33; z 20 września 2017 r. w sprawie C-186/16, A. i in., pkt 35). Za takie uznawane są m.in. postanowienia , które wiążą się z obciążeniem kredytobiorcy - konsumenta ryzykiem zmiany kursu waluty i związanym z tym ryzykiem zwiększenia kosztu kredytu (por. wyroki (...): z 20 września 2017 r. w sprawie C-186/16, A. i in., pkt 37; z 20 września 2018 r. w sprawie C-51/17; z 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, D., pkt 44).

Przy czym , co istotne , to że postanowienia określające sposób ustalania kursu waluty obcej, które składają się na klauzulę waloryzacyjną zawartą w umowie kredytu, określają główne świadczenie kredytobiorcy, nie oznaczają, że te postanowienia nie podlegają kontroli pod kątem ich abuzywności. Uchybienie wymaganiami jednoznaczności wzorca umowy, o którym mowa w art. 385 § 2 zd. pierwsze k.c. , umożliwia uznanie konkretnego postanowienia wzorca za niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. (tak wyrok Sądu Najwyższego Izba Cywilna z dnia 15 lutego 2013 r. , I CSK 313/12) .

W ocenie Sądu Okręgowego zawarte w umowie klauzule waloryzacyjne zostały wyrażone w sposób niejasny i nieprecyzyjny. W okolicznościach rozpoznawanej sprawy bankowi pozostawiona została dowolność w zakresie ustalania kursu (...) w swoich tabelach kursowych , a przez to kształtowania wysokości zobowiązania powodów. Powodowie nie mieli możliwości samodzielnego ustalenia tych parametrów , a tym samym kontroli wysokości zobowiązania. Nie byli w stanie samodzielnie oszacować wynikających z umowy jej ekonomicznych konsekwencji . Zapisy § 7 ust. 1 , §12 ust. 5 , § 14 ust. 5 i pośrednio - §8 ust. 4 umowy , zawierające wyłącznie odwołanie się do tabeli jednostronnie tworzonej przez bank, nie wyjaśniają tego, w jaki sposób będzie kształtowana owa tabela, w szczególności, na jakich danych ekonomicznych bank będzie się opierał, z jakiego źródła będą czerpane owe dane i na podstawie jakich przesłanek bank będzie dokonywał korekt uzyskanych danych. Należy więc uznać, że analizowane postanowienia umowne, choć określają główne świadczenia stron, nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny .W ten sposób została naruszona równowaga stron – jedynie bank miał pełną wiedzę , jak wyliczyć kurs (...) i na jego podstawie zadłużenia w (...) , albowiem kwestionowane postanowienia umowne nie zawierały opisu mechanizmu waloryzacji . Powodowie zostali zatem pozbawieni możliwości samodzielnego wyliczenia kursu (...) i skontrolowania poprawności wyliczeń dokonanych przez bank. Bank tym samym przyznał sobie prawo do jednostronnego określenia wysokości pierwotnego zadłużenia powodów z tytułu zaciągniętego kredytu i następnie , jednostronnego regulowania wysokości rat kredytu waloryzowanego kursem (...) poprzez wyznaczanie w tabelach kursowych kursu sprzedaży franka szwajcarskiego oraz wartości spreadu walutowego, stanowiącego różnicę pomiędzy kursem sprzedaży a kursem zakupu waluty obcej. Postanowienia te są zatem nietransparentne i nieprzejrzyste.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt przedmiotowej sprawy stwierdzić należy ,że ponieważ wskazywane wyżej klauzule zawarte w analizowanej umowie kredytowej nie zostały jednoznacznie sformułowane , kontrola umowy pod kątem abuzywności jej postanowień jest dopuszczalna .

Stosownie do art. 385¹ § 4 k.c. ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje. Zgodnie natomiast z art. 385¹ § 3 k.c. niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta . W art. 385¹ § 3 zd. 2 k.c. umieszczono wzruszalne domniemanie prawne niezgodnienia indywidualnego postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta.

Pozwany bank nie sprostał ciężarowi wykazania, że kwestionowane postanowienia były indywidualnie uzgodnione. Dla zrealizowania przesłanki rzeczywistego wpływu konsumenta na treść postanowień umownych nie wystarczy przy tym wykazanie, że konsument dowiedział się o treści klauzuli w odpowiednim czasie, a strony prowadziły w tym przedmiocie negocjacje. Konieczne jest udowodnienie wspólnego ustalenia ostatecznego brzmienia klauzuli, w wyniku rzetelnych negocjacji w ramach, których konsument miał realny wpływ na treść określonego postanowienia umownego, chyba że zostało ono sformułowane przez konsumenta i włączone do umowy na jego żądanie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2019 r., I CSK 462/18). Co ważne , artykuł 4 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG należy przy tym interpretować w ten sposób, że wymóg, zgodnie z którym warunek umowny musi być wyrażony prostym i zrozumiałym językiem, powinien być rozumiany jako nakazujący nie tylko, by dany warunek był zrozumiały dla konsumenta z gramatycznego punktu widzenia, ale także, by umowa przedstawiała w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu wymiany waluty obcej, do którego odnosi się ów warunek, a także związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach dotyczących uruchomienia kredytu, tak by

rzeczony konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne (tak wyrok (...) z dnia 30 kwietnia 2014 r. w sprawie C - 26/13, K. i K. R.).

W przedmiotowej sprawie brak indywidualnego uzgodnienia kwestionowanych postanowień umownych wynika już z samego sposobu zawarcia umowy kredytowej opartej o treść stosowanego przez bank wzorca umowy. Umowa zawarta została z wykorzystaniem gotowego wzoru, a powodowie mogli albo zaakceptować wynikającą z niego ofertę banku albo w ogóle nie zawierać umowy. Nie było możliwości wpływania przez nich na treść zawartych w umowie klauzul waloryzacyjnych. Negocjacji podlegała wyłącznie kwota kredytu , waluta , termin spłaty , rodzaj rat (malejące/rosnące) . Nic nie wskazuje na to , aby przewidziane w umowie mechanizmy ustalania przez bank kursów waluty, były efektem negocjacji z powodami. Powodowie nie mieli żadnego wpływu na te postanowienia. Otrzymali do podpisu uprzednio przygotowaną umowę, sporządzoną w oparciu o gotowy wzorec i żadnych z kwestionowanych w sprawie zapisów nie negocjowali. W tej sytuacji pozwany nie obalił domniemania nieuzgodnienia indywidualnego spornych klauzul. Bank nie przedstawił powodom , poza treścią umowy i regulaminu, żadnych dodatkowych informacji dotyczących sposobu ustalania kursów walut oraz możliwości zmiany tych kursów i wpływu na wysokość zobowiązania. Wręcz przeciwnie – powodowie byli przekonani o stabilności waluty (...), co mogło wywołać u nich przekonanie o braku ryzyka związanego z zaciągnięciem zobowiązania waloryzowanego kursem (...). W tych okolicznościach , uzasadniona jest teza , że gdyby bank rzetelnie poinformował powodów o ryzyku kursowym skutkującym sytuacją z jaką mamy do czynienia dzisiaj , to nie mógłby racjonalnie oczekiwać, iż zaproponowane przez niego warunki zostałyby przyjęte przez powodów w drodze negocjacji.

Wobec ustalenia dopuszczalności przeprowadzenia kontroli umowy pod kątem niedozwolonych postanowień umownych, kolejnym etapem badania musi być rozważenie, czy sporne postanowienia umowne kształtują prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy.

Zauważyć zatem trzeba, że w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszają interesy konsumenta postanowienia umowne, które powodują rażącą dysproporcję praw i obowiązków umownych na niekorzyść konsumenta, jak również te, które są nietransparentne. Za działanie wbrew dobrym obyczajom – przy kształtowaniu treści stosunku zobowiązaniowego – należy rozumieć wprowadzenie do wzorca klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową stron tego stosunku, zaś rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków stron wynikających z umowy, na niekorzyść konsumenta (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2015 r., I CSK 945/14, LEX nr 1927753).

W orzecznictwie (...) zwrócono uwagę, że dla oceny, czy zachodzi sprzeczność z dobrymi obyczajami stosownie do dyrektywy 93/13/EWG, istotne jest, czy przedsiębiorca traktujący konsumenta w sposób sprawiedliwy i słuszny mógłby racjonalnie spodziewać się, iż konsument zgodziłby się na sporne postanowienie wzorca w drodze negocjacji indywidualnych (wyrok (...) z 14 marca 2013 r., C-415/11, pkt 69).

Z zawartej między stronami umowy wynika, że przeliczanie kredytu oraz rat kredytu miało odbywać się według tabeli kursowej (...) Banku S.A. (§7 ust.1 , § 12 ust. 5, § 14 ust. 5 umowy) .Na mocy spornych postanowień to bank mógł jednostronnie i arbitralnie, a przy tym w sposób wiążący, modyfikować wskaźnik, według którego obliczana była wysokość zobowiązania kredytobiorcy, a tym samym mógł wpływać na wysokość świadczenia powodów. Ponadto o abuzywności tych postanowień świadczy ich nietransparentność. Zapisy te są nieprzejrzyste, nieczytelne i niezrozumiałe.

Rozwiązanie zastosowane w § 12 ust. 5 przedmiotowej umowy bez wątplenia skutkuje pozbawieniem konsumenta wpływu na sposób ustalania kursu franka szwajcarskiego, wedle którego ma nastąpić spłata raty a jego abuzywność została stwierdzona w wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 27 grudnia 2010 r. , XVII AmC 1531/09 , wydanym w sprawie toczącej się przeciwko temu samemu pozwanemu . Na podstawie wskazanego wyroku postanowienie to zostało wpisane do rejestru klauzul niedozwolonych wobec (...) Banku S.A.- poprzednika prawnego (...) S.A. (klauzula nr (...)). Co w sprawie istotne , prawomocne wyroki wydane w ramach kontroli abstrakcyjnej wzorca umownego korzystają z rozszerzonej prawomocności – mają skutek wobec osób

trzecich zgodnie z dyspozycją uchylonego już art. 479⁴³ k.p.c., który ma jednak zastosowanie nadal w oparciu o przepis intertemporalny, tj. art. 9 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r. poz. 1634). W uchwale składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15, odnosząc się do podmiotowych granic prawomocności materialnej wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone, wyrażono pogląd, że art. 479⁴³ k.p.c. ustanawia w tym zakresie odstępstwo od reguł ogólnych wynikających z art. 365 § 1 i art. 366 k.p.c. Z art. 479⁴³ k.p.c. wynika, że wyrok - od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru prowadzonego przez Prezesa (...) zgodnie z art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. - ma skutek wobec osób trzecich. W efekcie omawiany wyrok działa na rzecz wszystkich (strony powodowej i wszystkich osób trzecich), ale tylko przeciwko konkretnemu pozwanemu przedsiębiorcy. Uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone jest równoznaczne z uznaniem tego postanowienia za nieskuteczne(nieważne) we wszystkich stosunkach, w których zostało ono wykorzystane (uchwała z dnia 19 grudnia 2003 r., III CZP 95/03, OSNC 2005, Nr 2, poz. 25, uchwała z dnia 13 lipca 2006 r., III CZP 3/06, OSNC 2007, nr 1-2, poz. 35). Z powyższego jasno wynika, że w sytuacji, gdy chodzi o tożsamą klauzulę stosowaną przez tego samego przedsiębiorcę, to sąd dokonując kontroli incydentalnej, jest związany prawomocnym wyrokiem wydanym w sprawie XVII AmC 1531/09 Sądu Okręgowego w Warszawie-Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, uznającym za niedozwolone wyżej opisane postanowienie wzorca umowy (tak wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie I Wydział Cywilny z dnia 25 marca 2015 r., I ACa 1195/14).

Kolejne kwestionowane przez powodów zapisy umowy - §7 ust. 1, §14 ust. 5 - które uprawniają bank do jednostronnego ustalenia kursów walut, są nietransparentne i pozostawiają pole do arbitralnego działania banku. Bez wątpienia postanowienia te są abuzywne. Obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron. Sposób ustalania kursu waluty nie został jednoznacznie określony. Kwestia ta pozostaje poza kontrolą kredytobiorcy, który do ostatniej chwili nie ma możliwości oceny wysokości złotowej swojego zobowiązania.

Kwestionowane przez powodów postanowienia §7 ust. 1, §12 ust. 5, §14 ust. 5 i pośrednio - §8 ust. 4 - umowy mają charakter niedozwolony, uznaje się bowiem, iż określenie wysokości należności obciążającej konsumenta z odwołaniem do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14 (OSNC 2016, Nr 11, poz. 134, z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16 z dnia 19 września 2018 r., I CNP 39/17, z dnia 24 października 2018 r., II CSK 632/17, z dnia 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17, z dnia 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 309/18). Takie klauzule mają charakter abuzywny, bowiem kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Sprzeczność z dobrymi obyczajami i naruszenie interesów konsumenta polega w tym przypadku na uzależnieniu wysokości świadczenia banku oraz wysokości świadczenia konsumenta od swobodnej decyzji banku. Zarówno przeliczenie kwoty kredytu na złotówki w chwili jego wypłaty, jak i przeliczenie odwrotne w chwili wymagalności poszczególnych spłacanych rat, służy bowiem określeniu wysokości świadczenia konsumenta. Postanowienia te obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron.

Dodać w tym miejscu trzeba, że wejście w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2011, nr 165, poz. 984) nie spowodowało, że zamieszczane w umowach kredytowych klauzule waloryzacyjne, nieokreślające szczegółowo sposobu ustalania kursu waluty waloryzacji, przestały być abuzywne. Jak już wyjaśniono w orzecznictwie przewidziana w art. 4 zd. 2 ustawy antyspreadowej zmiana umowy kredytu mogłaby wywołać skutek sanujący tylko wtedy, gdyby stanowiła wyraz następczej „świadomej, wyraźnej, wolnej” rezygnacji kredytobiorcy - konsumenta z powoływania się na abuzywność postanowienia oraz na nieważność umowy i zgody na jego zastąpienie (ex tunc lub pro futuro) postanowieniem dozwolonym (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019/1/2, wyrok Sądu Najwyższego z dnia

9 maja 2019 r., I CSK 242/18 nie publ.). Przy braku takich czynności sanujących ustawa antyspreadowa nie podważa w żaden sposób abuzywności spornych klauzul i nieważności umowy.

W konsekwencji należy stwierdzić, że omawiane zapisy umowy określają główne świadczenia stron i są niejednoznaczne. Kształtują one też obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają ich interesy. Nie można mieć zatem wątpliwości, że mają one charakter abuzywny.

Zgodnie z art. 385¹ § 2 k.c. niedozwolone postanowienie umowne nie wiąże konsumenta, natomiast strony tej umowy są nią związane w pozostałym zakresie. Co istotne, postanowienie uznane za niedozwolone należy traktować jak nigdy nieistniejące, tak by nie wywoływało ono skutków wobec konsumenta. Uznanie klauzuli za niewiążącą powinno wywierać skutek w postaci przywrócenia sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku zastrzeżenia takiej klauzuli (wyrok (...) z 21 grudnia 2016 r., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, G. N., P. M., B. E., pkt 61–62).

Orzeczenie sądu, także przy przesłankowym badaniu abuzywności postanowień umownych w sprawie o świadczenie, ma charakter deklaratoryjny. Nadto oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (uchwała składu 7 sędziów SN 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17).

Konsekwencją stwierdzenia abuzywności klauzuli umownej jest działająca ex lege sankcja bezskuteczności niedozwolonego postanowienia, połączona z przewidzianą w art. 385¹ § 2 k.c. zasadą związania stron umową w pozostałym zakresie.

Wylimitowanie z łączącej strony umowy abuzywnych postanowień umownych rodzi zatem konieczność dokonania oceny, czy umowa w pozostałym zakresie jest możliwa do utrzymania.

Wprawdzie możliwość zmiany umowy przez sąd stałaby w sprzeczności z celami prewencyjnymi dyrektywy 93/13/EWG (por. zob. wyr. (...): z 14 czerwca 2012 r., w sprawie C-618/10, B. E. de C. , pkt 69), jednak (...) w wyroku z 30 kwietnia 2014 r. , w sprawie C-26/13, K., K. R. , ustanowił wyjątek od ogólnej zasady, że sąd krajowy nie jest uprawniony do jakiegokolwiek zmiany treści abuzywnego postanowienia czy jego modyfikacji, a jedynie do odstąpienia od stosowania nieuczciwego warunku . Polega on na dopuszczeniu zastąpienia abuzywnych postanowień umownych przepisami dyspozytywnymi, ale jedynie w przypadku, gdy następstwem wyłączenia abuzywnych postanowień z umowy jest jej nieważność, która to nieważność umowy nie jest w interesie konsumenta. Stanowisko to znalazło potwierdzenie w kolejnych orzeczeniach (...) , i tak w wyroku w sprawie z 3 października 2019 r. , C-260/18, K. D. i J. D. (...) podkreślił , że ewentualne utrzymanie abuzywnego postanowienia może nastąpić jedynie w sytuacji, gdy konsument uzna, iż skutki nieważności umowy są dla niego niekorzystne i „zaaprobuje” nieuczciwe postanowienie, rezygnując z ochrony przed stosowaniem nieuczciwego postanowienia. Trybunał w wyroku tym podkreślił , że ocena, czy unieważnienie umowy naraża konsumenta na szczególnie szkodliwe skutki, musi być dokonywana w świetle okoliczności istniejących lub możliwych do przewidzenia w chwili zaistnienia sporu, a nie w chwili zawarcia umowy (pkt 50), co oznacza, iż miarodajne są skutki, które rzeczywiście powstałyby, w okolicznościach istniejących lub możliwych do przewidzenia w chwili zaistnienia sporu, gdyby sąd krajowy unieważnił tę umowę, a nie skutki, które w dniu zawarcia tej umowy wynikałyby z jej unieważnienia (pkt 51). Stwierdził też, że konsument może zrzec się ochrony przed negatywnymi następstwami unieważnienia umowy w całości (pkt 55, 67), czyli obstawać przy tej nieważności, a wówczas zastąpienie niedozwolonej klauzuli również nie wchodzi w rachubę. Trybunał wyjaśnił ponadto, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 stoi na przeszkodzie wypełnieniu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidujących, iż skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie, w przypadku gdy strony umowy wyrażą na to zgodę (pkt 61-62).

Z orzecznictwa (...) wynika, że unieważnienie umowy wywiera co do zasady takie same następstwa jak postawienie pozostałej do spłaty kwoty kredytu w stan natychmiastowej wymagalności. Takie ukształtowanie skutków prawnych

unieważnienia umowy, zdaniem (...), może przekraczać możliwości finansowe konsumenta i z tego względu penalizować raczej konsumenta niż kredytodawcę, który „nie zostanie przez to zniechęcony do wprowadzania takich warunków w proponowanych przez siebie umowach” (wyrok C-26/13 K. i K. R., pkt 83).

W ocenie Sądu Okręgowego w okolicznościach rozpoznawanej sprawy brak jest podstaw do wnioskowania, by ustalenie nieważności umowy kredytu na skutek abuzywności kwestionowanych postanowień umowy mogło być dla tego powodów niekorzystne. Z pozwu i oświadczeń powodów na rozprawie w dniu 16 marca 2022 r. wynika bowiem, że są oni świadomi konsekwencji ekonomicznych wynikających z ustalenia nieważności kwestionowanej umowy. Zatem nie zostały spełnione podstawowe warunki umożliwiające podstawienie dyspozytywnego przepisu w miejsce niedozwolonej klauzuli umownej. Powodowie, świadomi konsekwencji związanych z ustaleniem nieważności umowy podtrzymali swoje żądanie w tym zakresie.

Po wtóre, prawo polskie nie zawiera obecnie jakichkolwiek przepisów, które spełniałyby wytyczne sformułowane przez (...) w odniesieniu do przepisów krajowych, jakie można wykorzystać do uzupełnienia umowy, zatem po usunięciu spornych postanowień umownych odnoszących się do kursu waluty obcej (...), postanowienia umowy nie pozwalają na zastosowanie jakiegokolwiek innego wskaźnika, który zastąpiłby odniesienie do kursu (...).

W ocenie Sądu nie możliwości zastosowania art. 358 § 2 k.c. do wypełnienia luki powstałej przez eliminację niedozwolonych klauzul przeliczeniowych, albowiem przepis ten wszedł w życie po zawarciu spornej umowy (tj. 24 stycznia 2009 r.), a jak wskazano to wyżej, abuzywność postanowień umowy należy oceniać na datę jej zawarcia. Nadto, co istotne, postanowienie, które przewiduje przeliczenie walutowe po kursie średnim (...), powoduje obciążenie konsumenta całym ryzykiem kursowym wynikającym z takiej umowy, i w świetle praktyk stosowanych przy zawieraniu umów kredytu powinno zostać uznane za abuzywne (stanowisko (...) z 25 czerwca 2021 r. w sprawie III CZP 11/21). Utrzymanie takiego postanowienia byłoby więc możliwe jedynie w sytuacji, w której konsument dokonałby czynności sanującej w postaci wyrażenia świadomej i wyraźnej zgody na jej pozostawienie w umowie, tymczasem powodowie w niniejszej sprawie nie wyrazili zgody na dokonanie takiej zmiany.

Sąd Okręgowy nie podzielił także poglądu zaprezentowanego w orzecznictwie Sądu Najwyższego, że wypełnienie luki w przypadku wyeliminowania z umowy klauzuli waloryzacyjnej i ustalenie kursu spłaty zobowiązania może nastąpić na podstawie prawa wekslowego (wyrok Sądu Najwyższego z 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16). Art. 41 prawa wekslowego dotyczy bowiem sytuacji, gdy zobowiązanie zostało wyrażone w walucie obcej, podczas gdy kredyt indeksowany i denominowany udzielany jest w złotych. Przepis nie zawiera wskazówki co do tego, jak należy ustalić wysokość kursu walutowego, co nie pozwala uznać go za przepis dyspozytywny, o jakim mowa w orzecznictwie (...) (zob. wyr. SO w Warszawie z 11 lutego 2019 r., XXV C 2866/18).

Należy uznać także za niemożliwe uzupełnienie luki w umowie na podstawie samego tylko ustalonego zwyczaju i zasad współżycia społecznego. W tym zakresie Sąd Okręgowy w pełni podziela stanowisko wyrażone w uchwale Sądu Najwyższego Izba Cywilna z dnia 29 czerwca 2007 r., III CZP 6207), zgodnie z którym w świetle art. 385¹ 1 i 2 k.c. ingerencja sądu w treść stosunku umownego łączącego strony ma charakter negatywny, a określenie zakresu uznania określonych postanowień za niedopuszczalne powinno uwzględniać, że przepis art. 385 § 2 k.c. wyklucza odwołanie się do art. 56 k.c. jako instrumentu uzupełnienia treści stosunku umownego.

Podkreślić przy tym należy, iż artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/ (...) należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie wypełnieniu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidujących, że skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie, jeżeli strony umowy wyrażą na to zgodę (tak wyrok (...) z 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, K. D. i J. D.).

Także art. 65 k.c., który zawiera dyrektywy interpretacyjne oświadczeń woli, nie może być wykorzystany do interpretacji postanowienia umownego w ramach kontroli jego abuzywności, i to w sposób, który prowadzi do zmiany

treści postanowienia. Z punktu widzenia dyrektywy 93/13/EWG metoda ta prowadzi bowiem do obejścia zasady sformułowanej w orzecznictwie Trybunału, zgodnie z którą po stwierdzeniu abuzywnego charakteru postanowienia sąd jest zobowiązany jedynie do prostego niestosowania umowy, nie jest natomiast uprawniony do zmiany jej treści (T. Szancilo (red.), Kredyty powiązane z walutą obcą. Aspekty materialnoprawne i procesowe. Komentarz praktyczny, Warszawa 2022).

Co w sprawie istotne, wyeliminowanie ryzyka kursowego, charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką L., jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14). Oznacza to z kolei, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (bezskutecznością) (tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18). Sąd Okręgowy w pełni podziela powyższe stanowisko.

W rozpoznawanej sprawie powodowie w oczywisty sposób nie akceptują postanowień abuzywnych, skoro z powołaniem na te właśnie postanowienia domagają się uznania umowy za nieważną. Z uwagi na to, że po usunięciu klauzul abuzywnych, nie można wypełnić tak powstałej w umowie luki, to kwestionowana umowa nie może ważnie wiązać stron. Możliwość zastępowania niedozwolonych postanowień umownych innymi regulacjami stanowi bowiem wyjątek, który może być stosowany wyłącznie na korzyść konsumenta, nie zaś w celu ochrony interesów przedsiębiorcy i nie może być stosowany wbrew woli konsumenta. Brak przy tym podstaw do wnioskowania, by ustalenie nieważności umowy kredytu na skutek abuzywności kwestionowanych postanowień umowy mogło być dla tego powodów niekorzystne.

Niezależnie od powyższych rozważań zaakcentować trzeba, co wskazał (...) w ww. wyroku w sprawie C-260/18 D., że system ochrony przed stosowaniem nieuczciwych warunków umowy przez przedsiębiorców, który dyrektywa 93/13/EWG wprowadziła na korzyść konsumentów, nie jest obowiązkowy. Nawet więc w sytuacji, kiedy sąd uważa, że skutki powołania się na nieuczciwy charakter postanowienia są niekorzystne dla konsumenta, decydujące znaczenie ma wola wyrażona w tym względzie przez konsumenta (pkt 68). Z orzeczenia w sprawie C-260/18 D. wynika więc jasno, że konsument musi mieć prawo do sprzeciwienia się objęcia ochroną, w ramach systemu ochrony przed nieuczciwymi postanowieniami umowy, przed szkodliwymi skutkami spowodowanymi unieważnieniem umowy jako całości, jeżeli nie chce powoływać się na tę ochronę (pkt 55). Decydujące znaczenie dla podjęcia decyzji o unieważnieniu umowy ma więc wola wyrażona przez konsumenta (pkt 54, 56).

W tym miejscu, odnosząc się do zarzutu pozwanego, wskazać trzeba, że skorzystanie z zarzutu nieważności umowy, czy bezskuteczności jej postanowień nie może podlegać w ocenie Sądu Okręgowego ocenie w świetle art. 5 k.c. Nie sposób bowiem uznać żądania strony powodowej za przejaw nadużycia prawa, gdyż dochodzenie swoich praw opierane na przepisach prawa bezwzględnie obowiązującego przez słabszą z założeń stron umowy co do zasady nie może być uznane za sprzeczne z art. 5 k.c.

Zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem Sądu Najwyższego, które podziela także Sąd kręgowy, art. 385¹ § 1 k.c. wprowadza w stosunku do niedozwolonych postanowień umownych sankcję bezskuteczności, która powstaje z mocy prawa i działa od chwili zawarcia umowy obejmującej klauzulę niedozwoloną. Owa bezskuteczność ma charakter częściowy – nieskuteczne w stosunku do konsumenta jest wyłącznie niedozwolone postanowienie umowne, a strony pozostają związane umową w pozostałym zakresie. Skutkiem powyższego orzeczenie sądu, który stwierdza niedozwolony charakter postanowienia umownego, ma charakter deklaracyjny – wobec przyjęcia, że ochrona konsumenta przed niedozwolonymi postanowieniami umownymi jest skuteczna ex lege i działa ex tunc, tj. od chwili zawarcia umowy. Jednak w przypadku zaistnienia znacznej wagi naruszeń oraz braku przepisów pozwalających zastąpić nieważne postanowienia umowy kredytowej, zawartej między stronami, umowę należy uznać za nieważną

w całości (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 sierpnia 2021 r., I NSNc 93/20). Taka też sytuacja zaistniała w rozpoznawanej sprawie, zatem Sąd Okręgowy orzekł jak w pkt 1 sentencji wyroku.

W tym miejscu wskazać należy, że w uzasadnieniu wyroku nie ma potrzeby i obowiązku wyrażania szczegółowego stanowiska do wszystkich poglądów prezentowanych przez strony, o ile nie miały one istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 października 1998 r. w sprawie II UKN 282/98, Legalis 44600, oraz wyrok (...) z 21 lipca 2015 r. w sprawie D. przeciwko T. (...), Legalis 1378918). Dopuszczalne – a w świetle brzmienia art. 327¹ § 2 k.p.c. wręcz konieczne – jest rozprawienie się z poszczególnymi zarzutami niejako en bloc, poprzez zaprezentowanie odmiennego zapatrywania w kwestii faktów lub prawa nie pozostawiające przestrzeni dla racjonalnej obrony pozostałych zarzutów, które – przy uwzględnieniu koncepcji sądu – stają się wówczas bezprzedmiotowe (por. uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20 grudnia 2017 r. w sprawie VI ACa 1651/15, Legalis 1733044).

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł w oparciu o art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. zasądzając je od strony pozwanej na rzecz pozostających w związku małżeńskim powodów, przy przyjęciu, że powodowie wygrali proces w 100 %. Na koszty poniesione przez stronę powodową składa się opłata od pozwu w kwocie 1000 zł oraz koszty zastępstwa adwokackiego w kwocie 5434 zł, w tym opłata skarbową od udzielonych pełnomocnictw w kwocie po 17 zł i wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 5400 zł, ustalone w oparciu o przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (§ 2 pkt 6 rozporządzenia). Nie ulega bowiem wątpliwości, że w tej sprawie powodowie związani jednym stosunkiem prawnym z pozwanym domagali się stwierdzenia nieważności umowy, podając wartość przedmiotu sporu i korzystając z pomocy prawnej jednego pełnomocnika, reprezentującego wszystkich powodów. „W sytuacji gdy współuczestników procesu reprezentuje jeden pełnomocnik, mimo że wystawiono odrębne pełnomocnictwa, pełnomocnikowi należy się jedno wynagrodzenie. (...) O wysokości wynagrodzenia pełnomocnika decyduje bowiem „wartość” sprawy (postanowienia SN: z 12.07.1980 r., II CZ 79/80, OSNCP 1981/2–3, poz. 37; z 25.07.1953 r., II C 609/53, OSN 1954/3, poz. 61; uchwała SN (7) z 20.12.1963 r., III PO 17/63, OSNCP 1964/6, poz. 107). Również w aktualnym stanie prawnym reprezentacja strony, o jakiej mowa w art. 98 § 3, odpowiada prowadzeniu sprawy (por. rozważania SN przy okazji innego problemu, zawarte w postanowieniach: z 17.04.2013 r., V CZ 125/12, LEX nr 1341728; z 6.02.2013 r., V CZ 87/12, LEX nr 1294194, oraz z 8.03.2012 r., V CZ 153/11, LEX nr 1215165). Pełnomocnik zatem powinien otrzymać wynagrodzenie zgodne z odpowiednim rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości w zależności od przedmiotu sprawy, a nie od liczby reprezentowanych podmiotów” (M Manowska Komentarz do art. 98 Kodeksu postępowania cywilnego w: M. Manowska (red) Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, Tom I. Art. 1-505, Lex 2020).

Sędzia SO Dorota Kordiak